

LÄRARHANDLEDNING

VÄRLDENS HEMSKASTE SJUKDOMAR

Lärrarhandledningen är framtagen av
Jenny Edvardsson www.jennyedvardsson.se

I denna handledning presenteras först boken. Därefter ges exempel på hur boken kan kopplas samman med skolans läroplan och några av de ämnen som eleverna läser på mellanstadiet. Sist följer olika uppgifter som kan användas tillsammans med eleverna före, under och efter läsning.

Uppgifterna är framtagna för mellanstadiet och tänkta att skapa läsintresse, utveckla elevernas läs- och skrivförmåga men också att ge eleverna kunskap om människans historia och de sjukdomar som under historien drabbat oss.

Introduktion

Vad skoj att du vill arbeta med *Världens hemskaste sjukdomar* av Ida Kjellin och Sofia Bergström. Boken bygger på SVT:s populära serie med samma namn <https://www.svtplay.se/varldens-hemskaste-sjukdomar>. Det här är en mycket intressant bok men jag måste komma med en liten varning. Det är inte boken för den äckelmagade. Lo och Maxi, barnen som det handlar om, drabbas av olika sjukdomar och de får äta och dricka de mest konstiga saker, allt för att försöka bli friska.

OM BOKEN

Världens hemskaste sjukdomar är skriven på ett humoristiskt sätt och är fylld med en massa intressanta fakta. Handlingen byggs upp av att häxan Kirke tar de två barnen Maxi och Lo med på en tidsresa. De landar i olika sjukdomsutbrott och barnen hinner få kolera, spetälska, skörbjugg, spanska sjukan, rakit, smittkoppor, karies, dysenteri, tuberkulos och pest innan de på nytt kommer tillbaka till sin egen trygga värld, vår samtid.

KOPPLING TILL LGR11

Boken *Världens hemskaste sjukdomar* kan användas i flera av skolans ämnen och gärna i ett ämnesövergripande arbete. Boken berör exempelvis delar av det centrala innehållet från ämnena:

- **BIOLOGI**
- **HISTORIA**
- **KEMI**
- **RELIGIONSKUNSKAP**
- **SVENSKA**
- **SVENSKA SOM ANDRASPRÅK**

BIOLOGI

Kropp och hälsa

- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel. Några vanliga sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas.

Biologin och världsbilden

- Några historiska och nutida upptäckter inom biologiområdet och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på naturen.
- Olika kulturers beskrivningar och förklaringar av naturen i skönlitteratur, myter och konst och äldre tiders naturvetenskap.

Biologins metoder och arbetssätt

- Tolkning och granskning av information med koppling till biologi, till exempel artiklar i tidningar och filmer i digitala medier.

HISTORIA

Ökat utbyte och jordbrukets omvandling, cirka 1700–1850

- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor.
- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.

KEMI

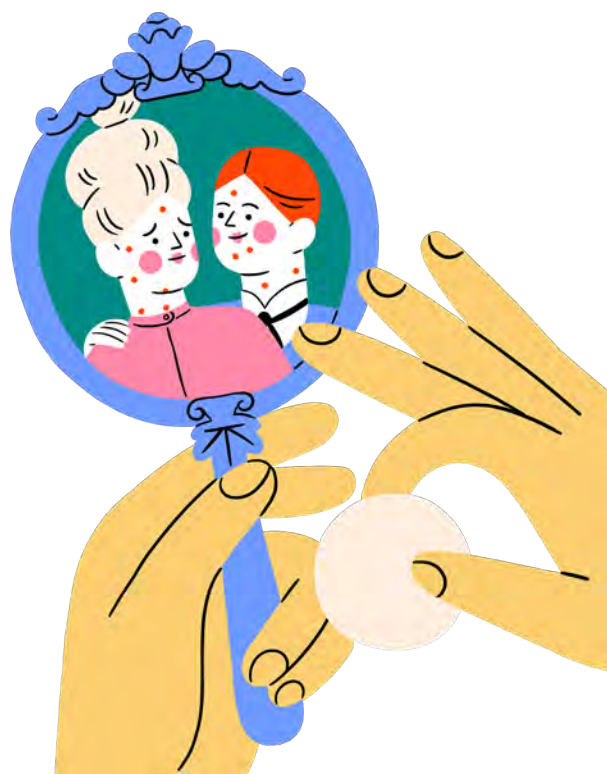
Kemin i vardagen och samhället

- Matens innehåll och näringsämnenas betydelse för hälsan. Historiska och nutida metoder för att förlänga matens hållbarhet.

RELIGIONSKUNSKAP

Religion och samhälle

- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu. Kristna högtider och traditioner med koppling till kyrkoåret, till exempel sånger och psalmer.

SVENSKA

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.

Tala, lyssna och samtala

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från vardag och skola. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

Berättande texter och sakprosatexter

- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel faktatexter, arbetsbeskrivningar, reklam och insändare. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Ord, symboler och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.

Tala, lyssna och samtala

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från vardag och skola. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

Berättande texter och sakprosatexter

- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel faktatexter, arbetsbeskrivningar, reklam och insändare. Texternas innehåll, uppbyggnad, typiska språkliga drag samt deras ord och begrepp.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Ord, symboler och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värde-laddning.
- Ord och begrepp i skolans ämnen och i vardagsspråk. Synonymer och motsatsord.

Uppgifter

Du kan arbeta med denna bok på en mängd sätt. Här kommer förslag på arbetsuppgifter som du kan arbeta med inför, under och efter läsningen.

Inför läsningen

TRE VARIANTER PÅ UPPSTART

VARIANT 1

Börja med att visa ett eller en del av ett avsnitt ur serien *Världens hemskaste sjukdomar*. Diskutera därefter innehållet. Vad fick ni veta? Hur var avsnittet uppbyggt? Har någon av eleverna sett denna tv-serie tidigare?

VARIANT 2

Presentera boken genom att läsa upp titeln och visa omslaget. Diskutera därefter titeln och undersök omslagsbilden. Vad är det man får se på bilden? Vad kan denna bok handla om?

VARIANT 3

Läs prologen och presentera boken och dess upplägg (tidsresa, häxan Kirke, syskonen Lo och Maxi, olika sjukdomar).

UNDER LÄSNINGEN

Diskutera kapitlets innehåll

Denna uppgift kan följa som en röd tråd genom läsningen. Här får du möjlighet att fånga upp elevernas förståelse för texten och också diskutera det som eventuellt upplevts som svårt. Utgå från följande frågor.

1. Vilken sjukdom är det som beskrivs?
2. Var i tiden befinner sig Lo och Maxi?
3. Vad får du veta om det samhälle som Lo och Maxi hamnat i?
4. Hur levde människorna på denna tid?
5. Vad trodde människorna att sjukdomen berodde på?
6. Hur trodde människorna att de skulle bli friska?
7. Vad gjorde läkarna för att hjälpa de sjuka människorna?
8. När försvann sjukdomen?
9. Idag vet vi vad som gjorde människorna sjuka i denna sjukdom. Det var...? Ja, vad var det som gjorde dem sjuka?

Dödssynderna

På sidan 25 finns ett syndbingo. Inled med att presentera de sju dödssynderna:

Låt sedan eleverna fundera enskilt över dem. Vilken är egentligen värst och varför är den det? Låt eleverna därefter få diskutera synderna i grupp och argumentera för sin ståndpunkt. Har alla samma synd överst på sin lista? Vad kan det bero på om man inte rangordnar synderna på samma sätt?

SYNDBINGO

1252

Är du ett Guds lamm eller en syndare på väg till skärselden?
Fundera över ditt liv och dina vanor för att ta reda på vem
du är innerst inne. Sätt ett kryss i varje ruta som innehåller
en tanke eller handling som du har gjort dig skyldig till.

HÖGMOD Jag är bäst, ingen protest.	GIRIGHET Jag vill ha allt, genast.	VÄLLUST Kyss mig igen, älskling.
HÖGMOD Men alla andra får ju ...	FROSSERI Bara en kaka till, det är ju så gott.	VREDE Jag kokar inuti.
LÄTTJA Äsch, någon annan kan jobba.	ÄTIT UPP EN SNORBUSE	TRAMPAT PÅ EN SNIGEL

Inga kryss = ängel
Gå ut och gör gott i världen.

Tre kryss i rad = Bingo,
du är en syndare
Bikta dig eller be tio böner.

Full bricka = smiskig
supersyndare
Du kan börja packa
väskan för resan
till Helvetet.

**Syndare
undanbedes!**

Skriv en syndberättelse

Låt eleverna skriva egna berättelser som handlar om en av de sju dödssynderna. Låt fantasin flöda. Kanske kan de få inspiration till olika miljöer och platser genom boken.

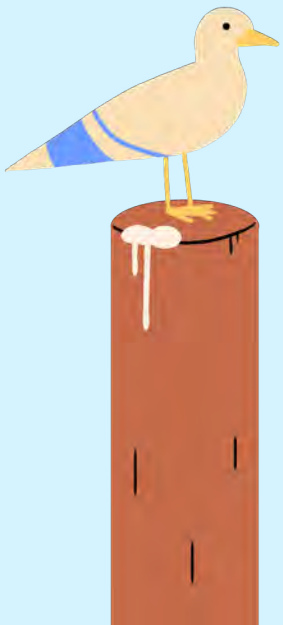
Gå på ordjakt

I boken finns en del ord som eleverna kan uppleva som svåra. Några av orden finns förklarade i ordlistan på sidorna 118-121 men inte alla. Låt eleverna gå på ordjakt. Vilka ord är kluriga, svåra eller konstiga? Låt eleverna individuellt eller tillsammans i klassen skapa ett dokument där orden förs in. Arbeta sedan med att skapa förklaringar av dem. Vill du att eleverna ska arbeta vidare med orden kan de exempelvis få skriva egna meningar där orden ingår. De kan också få träna på dem i en quizlet (en app och webbtjänst för glosträning).

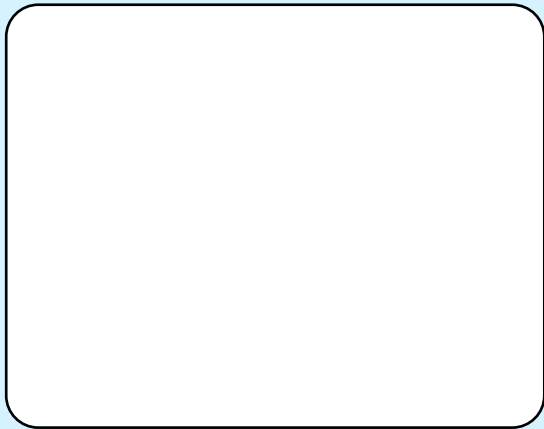
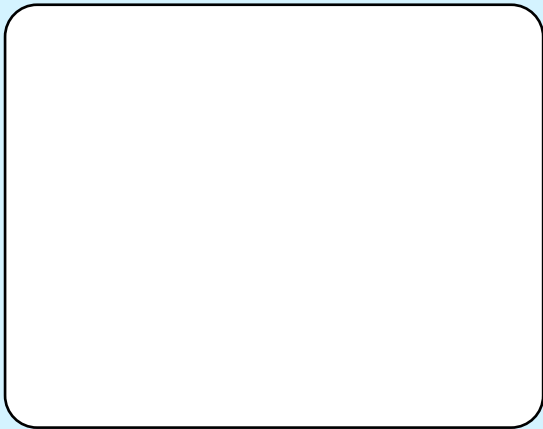
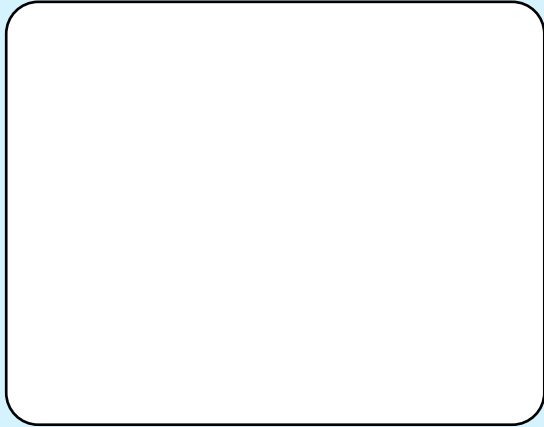
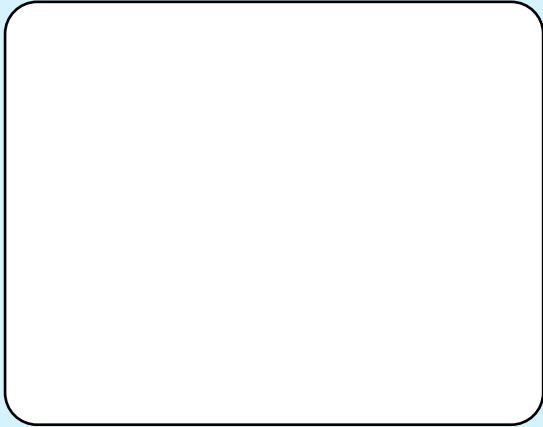
EFTER LÄSNINGEN

Skapa en seriestrip om en av sjukdomarna

I denna uppgift får eleverna välja en av bokens sjukdomar och rita en egen seriestrip. Säg åt dem att serien ska beskriva sjukdomen i bild och text. Låt eleverna ta hjälp av följande mall:

SERIESTRIP ATT SKRIVA UT

Faktatext om en sjukdom

Låt eleverna välja en sjukdom och skriva en faktatext om den. Eleverna kan samla fakta i en tankekarta. Tankekartan kan sedan vara ett stöd för dem när de ska skriva sin text. Faktatexten kan vara en beskrivande text och innehålla följande fakta:

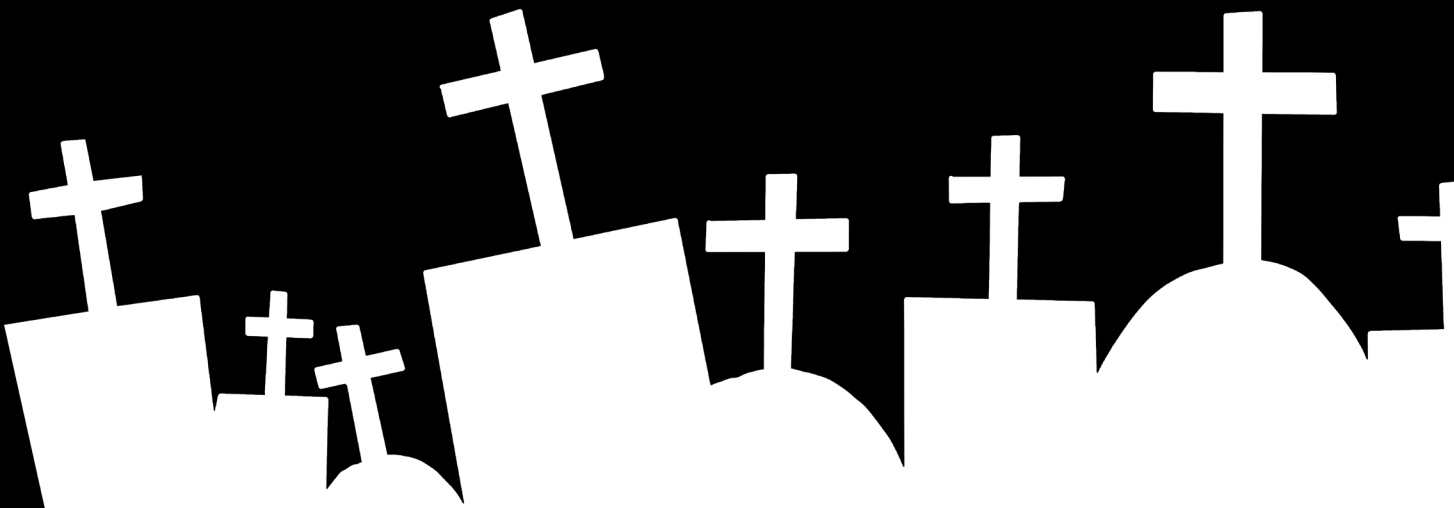
- Sjukdomens namn
- När sjukdomen fanns
- Vad som orsakade sjukdomen
- Botemedel mot sjukdomen
- Vad man förr trodde orsakade och botade sjukdomen
- Begrepp som hör till sjukdomen
- Någon intressant fakta om sjukdomen

Rollspel eller dramatisering

I denna uppgift får eleverna antingen inta olika roller och improvisera fram ett händelseförlopp eller spela upp en scen som de i förväg tränat in. Uppgiften bygger på att eleverna arbetar i par, där en blir sjuk och den andra blir läkare. Den sjuke får beskriva sina symptom och läkaren får föreslå botemedel. Ta gärna hjälp av korten som du kan klippa ut.

Eleverna drar ett kort och sedan improviserar alternativt spelar de upp en scen. Övriga i klassen kan få gissa vilken sjukdom det är som skildras.

De kan också få träna på dem i en quizlet (en app och webbtjänst för glosträning).

**SPRUCKNA
LÄPPAR**

BLEK

**MAGSMÄRTOR
OCH ILLAMÅENDE**

DIARRÉ

Rätt svar: Kolera

MJUKT SKELETT

**KROKIGA ARMAR
OCH BEN**

TRÖTTHET

**BLOD I MUNNEN
OCH LÖSA TÄNDER**

BLEK

Rätt svar: Rakit

HOSTA

**ONT I BRÖSTET
TAPPAR I VIKT**

BLEK

**BLOD FRÅN
MUNNEN**

**RÖDSPRÄNGDA
ÖGON**

Rätt svar: Tuberkulos

TJOCK HUD

**KONSTIGA
FLÄCKAR**

**NÄSA, ÖRON OCH
LÄPPAR FRÄTS
BORT**

Rätt svar: Spetälska

✂

FEBER

ONT I KROPPEN

ILLAMÅENDE

**PRICKAR PÅ HELA
KROPPEN SOM
VARAS OCH BLIR
BLODIGA**

Rätt svar: Smittkoppor

✂

FEBER

KRÄKNINGAR

HUVUDVÄRK

**VARFYLLDA
BÖLDER PÅ
KROPPEN**

Rätt svar: Pest

✂

**TÄNDER SOM
LOSSAR**

BLOD I MUNNEN

**BLÅMÄRKEN PÅ
KROPPEN**

Rätt svar: Skörbjugg

✂

ONT I TÄNDERNA

ÖMMA KINDER

SVÅRT ATT ÄTA

**RUTTET
TANDKÖTT**

Rätt svar: Karies

✂

SVETTIG

**RÖDFLAMMIG I
ANSIKTET**

HÖG FEBER

**MUSKEL- OCH
HUVUDVÄRK**

Rätt svar:
Spanska sjukan

✂

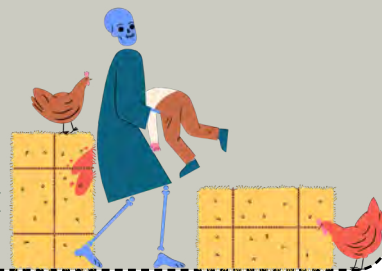
MAGKRAMPER

**ILLAMÅENDE
FEBER**

BLODIG DIARRÉ

BLEK

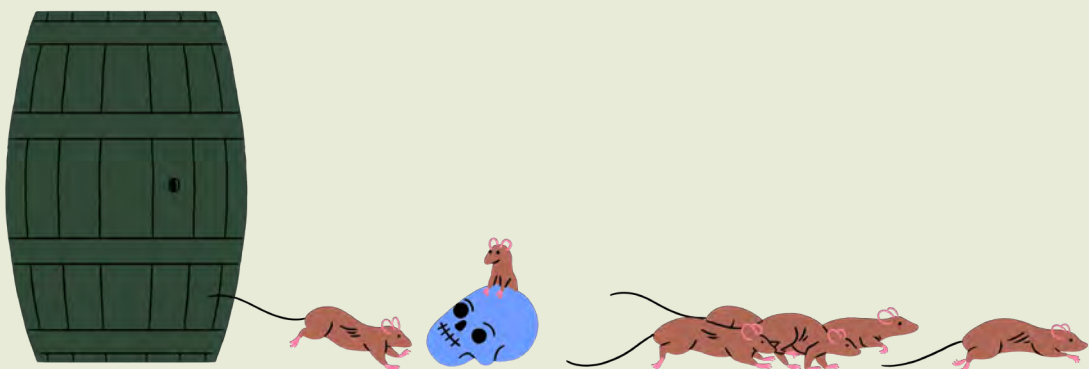
Rätt svar:
Dysenteri

Bokfrågor

Låt eleverna individuellt, i par eller i grupper svara på följande frågor gjorda utifrån boken. På det sättet kan du följa upp vad eleverna snappat upp under er läsning.

1. **Hur spreder kolera?**
 - a. Genom nysningar
 - b. Genom dricksvattnet
 - c. Genom mat
 - d. Genom blod
2. **Pesten (digerdöden) spreder genom råttor**
Sant
Falskt
3. **Hur märkte man upp hur där det bodde kolerasmittade människor?**
 - a. Med vit flagga
 - b. Med vitt kryss
 - c. Med ett kors
 - d. Med bokstaven K
4. **Vilken sjukdom beror på C-vitaminbrist?**
 - a. Spetälska
 - b. Skörbjugg
 - c. Spanska sjukan
 - d. Tuberkulos
5. **Varför trodde man förr att man blev smittad av spetälska?**
 - a. Man hade syndat
 - b. Man hade ätit dåligt kött
 - c. Man hade druckit dåligt vatten
 - d. Man hade ätit för mycket spätta

6. Var drabbades man av skörbjugg?
a. Ute på åkern
b. På en båt
c. I jungeln
d. I storstaden
7. Skörbjugg kan botas med vinäger
Sant
Falskt
8. Spanska sjukan startade i Spanien
Sant
Falskt
9. Vilken av följande är inte en influensa?
a. Röda hund
b. Ryska snuvan
c. Svininfluensan
d. Corona
10. Varför drabbades man av sjukdomen rakit?
a. Man åt gamma, dålig mat
b. Man vistades för lite ute i solen
c. Man träffade sjuka människor
d. Man åt en för ensidig kost
11. Vad betyder ordet inkubationstid?
a. Hur länge man är sjuk
b. Hur lång tid det tar innan sjukdomen bryter ut
c. Hur länge man har feber
d. Hur lång tid man måste stanna hemma
12. Smittkoppor kunde göra att man tappade näsan eller örat
Sant
Falskt
13. Ordet vaccin kommer från det latinska namnet för ko
Sant
Falskt

14. Vilken sjukdom trodde man botades genom att skölja munnen med kiss?
- a. Spetälska
 - b. Pest
 - c. Karies
 - d. Dysenteri
15. Vilken av följande sjukdomar dödade flest människor
- a. Kolera
 - b. Smittkoppor
 - c. Pesten
 - d. Spanska sjukan

Bokfrågor – Facit

- 1) Hur spreds kolera?
b. Genom dricksvattnet
- 2) Pesten (digerdöden) spreds genom råttor
Falskt
- 3) Hur märkte man upp hur där det bodde kolerasmittade människor?
a. Med vit flagga
- 4) Vilken sjukdom beror på C-vitaminbrist?
b. Skörbjugg
- 5) Varför trodde man förr att man blev smittad av spetälska?
a. Man hade syndat
- 6) Var drabbades man oftast av skörbjugg?
b. På en båt
- 7) Skörbjugg kan botas med vinäger
Falskt
- 8) Spanska sjukan startade i Spanien
Falskt
- 9) Vilken av följande är inte en influensa?
a. Röda hund
- 10) Varför drabbades man av sjukdomen rakit?
b. Man vistades för lite ute i solen
d. Man åt en för ensidig kost
- 11) Vad betyder ordet inkubationstid?
b. Hur lång tid det tar innan sjukdomen bryter ut
- 12) Smittkoppor kunde göra att man tappade näsan eller örat
Sant
- 13) Ordet vaccin kommer från det latinska namnet för ko
Sant
- 14) Vilken sjukdom trodde man botades genom att skölja munnen med kiss?
c. Karies
- 15) Vilken av följande sjukdomar dödade flest människor
b. Smittkoppor